

Л.М. Закревська

К.е.н., доц., Національний університет харчових технологій

К.В. Дячук

Магістрант, Національний університет харчових технологій

Концепція формування системи управління майновим потенціалом підприємства

Стаття присвячена проблемам формування ефективної системи управління майновим потенціалом підприємства. Визначено ключові елементи майнового потенціалу, до складу якого окремим елементом запропоновано включити нематеріальні активи. На основі узагальнення існуючих наукових положень сформовано систему управління майновим потенціалом, яка повинна функціонувати на основі принципів, підходів, методів щодо формування та використання даного потенціалу, а також пріоритетних напрямів його розвитку.

Ключові слова: потенціал, майно, майновий потенціал, система управління, ресурси.

Л.М. Закревская

К.э.н., доц., Национальный университет пищевых технологий

К.В. Дячук

Магистрант, Национальный университет пищевых технологий

Концепция формирования системы управления имущественным потенциалом предприятия

Статья посвящена проблемам формирования эффективной системы управления имущественным потенциалом предприятия. Определены ключевые элементы имущественного потенциала, в состав которого отдельным элементом предложено включить нематериальные активы. На основе обобщения существующих научных положений сформирована система управления имущественным потенциалом, которая должна функционировать на основе принципов, подходов, методов по формированию и использованию данного потенциала, а также приоритетных направлений его развития.

Ключевые слова: потенциал, имущество, имущественный потенциал, система управления, ресурсы.

L. Zakrevska

Candidate of economic sciences, National University of Food Technologies

K. Dyachuk

Graduate student, National University of Food Technologies

The concept of forming a system for managing the property potential of an enterprise

The article is devoted to the problems of forming an effective system for managing the enterprise's property potential. The key elements of the property potential have been identified, including intangible assets. The system of managing the property potential has been formed, which should function on the basis of principles, approaches, methods for the formation and use of this potential.

Key words: potential, property, property potential, management system, resources.

Постановка проблеми. Для здійснення господарської діяльності суб'єкти господарювання повинні формувати та використовувати виробничі ресурси – персонал, обігові кошти, основні засоби тощо. Проте, для ефективного управління сучасними суб'єктами ринку, їх успішного функціонування та економічної стійкості слід використовувати найважливіший стратегічний ресурс – майновий потенціал підприємства. Лише глибоке вивчення принципів, методів, підходів щодо формування та використання даного ресурсу дозволить підприємству віднайти значні резерви для досягнення успіху не лише у конкурентній боротьбі, але й власного розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій з проблеми. Теоретичні основи формування та ефективного використання потенціалу підприємства і окремих його видів досліджували такі науковці, як: Бутинець Ф. Ф., Мочерний С. В., Ларіна Я. С., Устенко О. А., Юрій С. І., Кузнецов В., Михайленко О., Борисов А. Б., Азрилиян А. Н. тощо. Проблеми управління майновим потенціалом підприємства розкрито у працях Добикіної О. К., Денисюка О. Г., Волкова А. І. тощо.

Більшість науковців вважають, що майновий потенціал підприємства характеризує можливість ефективно використовувати майно, яке перебуває у

користуванні. Недостатньо дослідженими залишаються питання формування ефективної системи управління майновим потенціалом, яка б враховувала потенційні можливості суб'єктів господарювання щодо подальшого розвитку.

Метою статті є сформулювати систему управління майновим потенціалом, яка здатна забезпечити розвиток суб'єктам господарювання в ринкових умовах.

Викладення основного матеріалу. Більшість сучасних економічних шкіл та науковців, які досліджують проблему формування і використання майна суб'єктів господарювання, по-різному тлумачать сутність майнового потенціалу підприємства. Для формування системи управління цією науковою категорією варто визначитись з ключовими положеннями, що визначають сутність «потенціалу» та «майна» і запропонувати авторське визначення дефініції «майновий потенціал».

Етимологічне значення терміну «потенціал» походить від латинського та означає «приховані можливості», які завдяки праці у господарській практиці можуть стати реальністю. Потенціал підприємства можна охарактеризувати як систему можливостей підприємства використовувати та залучати ресурси (матеріальні, трудові, фінансові, інформаційні, управлінські та ін.) для виробництва продукції, забезпечення його сталого функціонування та розвитку, досягнення поточних і стратегічних завдань діяльності на ринку.

Аналіз літературних джерел щодо трактування сутності поняття «майно» свідчить про певне різноманіття поглядів науковців (табл. 1).

Таблиця 1. Сутність дефініції «майно»

Зміст поняття	Автор, джерело
Майно підприємства включає в себе: 1) матеріальні цінності, речі, які знаходяться у володінні юридичних та фізичних осіб (розрізняють майно рухоме, яке можна переміщувати, і нерухоме – у вигляді землі та прикріплених до неї об'єктів; 2) майнові права та зобов'язання юридичних і фізичних осіб, наприклад, спадкове майно, яке знаходиться на балансі підприємства.	Бутинець Ф. Ф. [2]
Майно підприємства – сукупність матеріальних і нематеріальних цінностей і боргових прав підприємства, джерелами формування яких є грошові та матеріальні внески засновників, доходи від цінних паперів; одержані кредити; капітальні вкладення і дотації з бюджетів; надходження від роздержавлення, у т. ч. приватизації власності; придбання майна в інших підприємств, організацій; благодійні внески та ін.	Мочерний С. В., Ларіна Я. С., Устенко О. А., Юрій С. І. [4]
Майно – будь-які активи, матеріальні чи нематеріальні, рухомі та нерухомі, виражені в речах чи в правах, а також юридичні документи чи акти, які підтверджують право власності на такі активи чи інтерес в них	Кузнєцов В., Михайленко О. [8]

Джерело: складено автором на основі [2, 4, 8]

Узагальнивши визначення науковців, ми дійшли висновку, що майно підприємства являє собою сукупність його матеріальних і нематеріальних цінностей, а також пов'язаних з ними майнових прав.

Важливим для подальшого дослідження є тлумачення сутності поняття «майновий потенціал» (табл. 2).

Таблиця 2. Зміст поняття «майновий потенціал»

Зміст поняття	Автор, джерело
Майновий потенціал визначається як сукупність ресурсів, які контролюються підприємством в результаті минулих подій, функціонують у матеріальній, нематеріальній, фінансовій формах та використовуючи які підприємство очікує отримати економічні вигоди у майбутньому як результати господарської діяльності у формі чистого доходу, доданої вартості та чистого прибутку.	Денисюк О. Г. [5]
Майновий потенціал характеризується величиною, складом і станом активів (перш за все, довгострокових), якими володіє і розпоряджається комерційна організація для досягнення своєї мети.	Добикіної О. К. [6]
Майновий потенціал як сукупність мобілізованих та еventуальних виробничих активів, готових до випуску конкурентоспроможної продукції із використанням доступних технологій, які забезпечують створення доданої вартості.	Волков А. І [3]

Джерело: складено автором на основі [3, 5, 6]

Узагальнивши дослідження провідних науковців сучасності, нами було сформульовано авторське визначення поняття «майновий потенціал підприємства», який являє собою сукупність матеріальних, нематеріальних ресурсів, які перебувають у розпорядженні підприємства у матеріальній, нематеріальній та фінансовій формах, використання яких впливає на формування результатів господарювання та забезпечення розвитку підприємства на ринку.

Для формування системи управління майновим потенціалом варто оцінити його структуру. Структура майнового потенціалу підприємства ґрунтується на системному підході, який дає можливість відобразити майновий потенціал як комплекс взаємопов'язаних підсистем, об'єднаних спільними цілями, розкрити його інтегровані властивості, внутрішні та зовнішні зв'язки. Тому, на наш погляд, майновий потенціал господарюючої системи формується під впливом чотирьох груп факторів: пропозиції, попиту, ефективності та якості зовнішньої та внутрішньої економічної

політики. Його основними складовими елементами є: оборотні, необоротні активи та результати господарської діяльності (рис. 1).

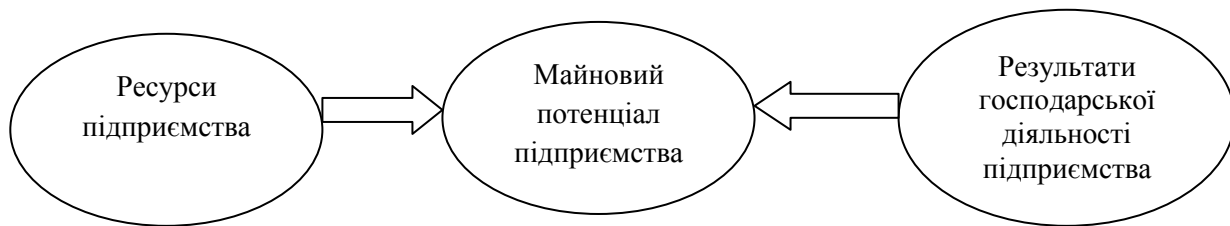

Рис. 1. Структура майнового потенціалу підприємства

Джерело: складено автором на основі [7]

На думку М. О. Кизима, до ресурсів підприємства входять необоротні та оборотні активи. На наш погляд, до елементів майнового потенціалу варто включити, як окрему важливу складову, нематеріальні активи, без ефективного використання яких підприємство втрачає конкурентні позиції. Варто також чітко зазначити, що результатом господарської діяльності підприємства, який визначає формування його майнового потенціалу, може бути як чистий дохід/прибуток, так і додана вартість. Додана вартість створюється як ефект діяльності господарюючих суб'єктів, в свою чергу, чистий прибуток розраховується власниками з використанням визначених державою нормативів. Реальний чистий прибуток підприємств можливо визначати лише після їх ліквідації шляхом порівняння одержаних і вкладених активів. Елементами доданої вартості є нарахована амортизація, доходи персоналу, чистий прибуток, податки та обов'язкові платежі (витрати на соціальні гарантії).

Всі елементи майнового потенціалу забезпечують відповідні стадії процесу господарської діяльності підприємства. Основні засоби та виробничі запаси створюють основу для виробництва продукції (товарів, робіт, послуг); готова продукція та товари – забезпечують процес відносин з покупцями; дебіторська заборгованість характеризує частину майнового потенціалу, яка залучена іншими суб'єктами господарювання, тобто на певний проміжок часу вилучена з процесу господарювання даного підприємства. Грошові кошти є узагальнюючим результативним активом, за допомогою якого суб'єкт господарювання може поповнити основні засоби та виробничі запаси.

Ринкові суб'єкти господарювання, які представлені потенційними партнерами та інвесторами, велику увагу приділяють вартості і складу нематеріальних активів підприємства. Вони можуть включати:

1. Людський капітал, який зосереджується в працівниках у вигляді досвіду та знань, кваліфікації, культури управління і є основою успішності будь-якого підприємства.

2. Технологічний (структурний) капітал, який являє собою технічне і програмне забезпечення, патенти, торговельні марки, зв'язки.

3. Клієнтський капітал, включаючи ділову репутацію та зв'язки із споживачами, який характеризується такими якостями, як ступінь проникнення, розповсюдження, постійність, упевненість у тому, що споживачі і надалі віддаватимуть перевагу цьому підприємству [4].

Для формування ефективної системи управління майновим потенціалом слід дотримуватись двох правил: забезпечення економного використання усіх наявних ресурсів; забезпечення оптимального співвідношення витрат і доходів.

Процес формування та використання майнового потенціалу потребує системного управління. Система управління майновим потенціалом підприємства є частиною загальної системи управління підприємством, від якої залежить загальний результат діяльності підприємства, його конкурентоспроможність, стійкість економічного зростання [9, с. 104].

Систему управління майновим потенціалом можливо представити як сукупність визначених принципів, підходів, методів щодо формування та використання даного потенціалу, а також пріоритетних напрямів його розвитку (рис. 2).

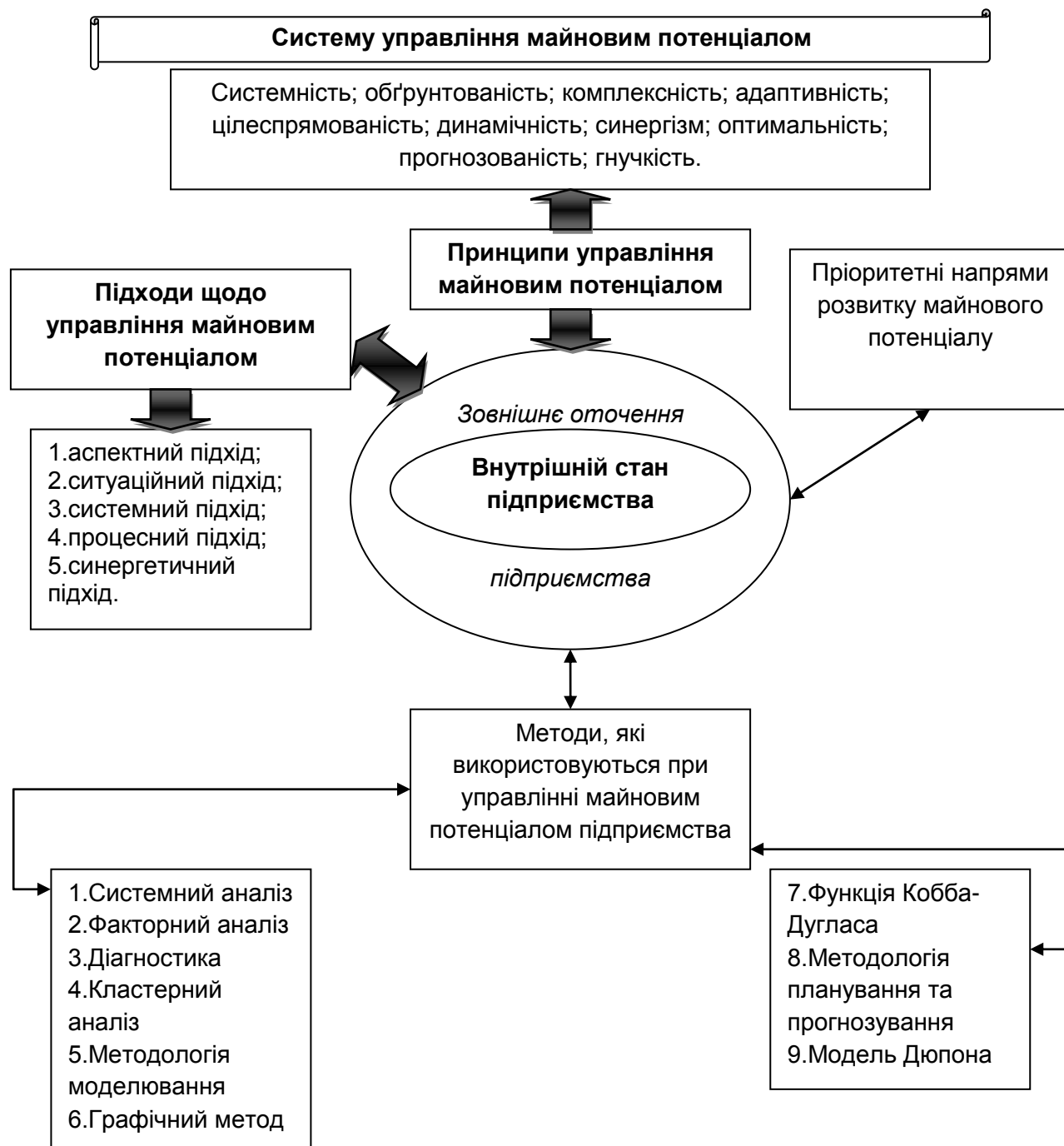

Рис. 2. Система управління майновим потенціалом підприємства

Джерело: складено автором

Таким чином, для ефективного формування та використання майнового потенціалу слід враховувати результат управління не тільки необоротними і оборотними активами, але і принципи, методи та підходи, які застосовуються для формування і використання трудового, інноваційного, інформаційного, маркетингового, фінансового потенціалів. Усі вони залежать від впливу чинників зовнішнього середовища. Тому проблема формування та ефективного використання

майнового потенціалу суб'єкта господарювання має вирішуватись шляхом впровадження в практику господарювання системи планування потенціалу підприємства як системного процесу управління підприємством.

Планування діяльності підприємства може стати тим самим дієвим інструментом ефективного управління його майновим потенціалом. Саме планування є найважливішим організаційним чинником інтенсифікації виробництва та основою інноваційного розвитку вітчизняних суб'єктів господарювання. Воно дає можливість пов'язати ресурсні можливості підприємства, весь його потенціал із попитом на ринку, його вимогами. Під час планування майнового потенціалу, його використання варто пам'ятати, що майновий потенціал підприємства – це складна система, яка включає в себе різні складові, їх пересічні характеристики, причому останні можуть тією чи іншою мірою заміщати один одного; його не можна сформувати на основі механічного додавання елементів, оскільки діє закон синергії його елементів; складові потенціалу повинні бути адекватними вимогам ринку; елементи потенціалу мають функціонувати одночасно і в сукупності за оптимально збалансованого співвідношення їх характеристик; усі елементи потенціалу повинні бути об'єктивно пов'язані з функціонуванням і розвитком підприємства, при цьому кожен з елементів повинен підпорядковуватися досягненню загальних цілей підприємства тощо.

Дослідження системи управління майновим потенціалом мають бути сфокусовані на побудові адекватної сучасним економічним умовам моделі оцінки його ефективності й адаптивності щодо пристосування до різких економічних змін.

Ефективна система управління майновим потенціалом повинна забезпечувати: своєчасне забезпечення підприємства джерелами відтворення майна на основі фінансового прогнозування та планування; забезпечення безперервного й упорядкованого руху інформації між суб'єктами виконання рішення; підвищення кваліфікації персоналу підприємства; упровадження в діяльність підприємства новітніх технологій; використання новітніх інструментів маркетингу; забезпечення енергозбереження та екологічної безпеки; упровадження оптимальних структур управління підприємством; формування позитивного ставлення до змін у масштабі підприємства.

Висновки. Майновий потенціал підприємства є важливою складовою сукупного потенціалу підприємства. Як ресурсна складова, майновий потенціал підприємства лежить в основі будь-якого виду потенціалу, оскільки всі сфери діяльності підприємства більшою чи меншою мірою вимагають залучення майнових цінностей. Проте, для формування ефективної системи управління майновим

потенціалом, особливу увагу слід приділяти дослідженню величини і складу нематеріальних активів, як основної стратегічної складової майнового потенціалу. Формування ефективної системи управління майновим потенціалом підприємства сприятиме посиленню його фінансової конкурентоспроможності, соціально-економічному розвитку, інвестиційній привабливості, що, в результаті, призведе до стабільного розвитку в майбутньому. Для формування ефективної системи управління майновим потенціалом слід забезпечити економне використання усіх наявних ресурсів та оптимальне співвідношення витрат і доходів.

Література:

1. Бойчик І.М. Економіка підприємства: навч. посібник / Бойчик І.М. – вид. 2-ге, доповн. і переробл. – К.: Атака, 2006. – 528 с.
2. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський словник / За ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир : ПП «Рута», 2001. – 224 с.
3. Волков А. И. Управление имущественным потенциалом машиностроительных предприятий на основе стоимостного подхода: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.05 / А. И. Волков; Институт управления, бизнеса и технологий. – М., 2011. – 24 с.
4. Горяча О.Л. Управление виробничим потенціалом промислових підприємств: Автореф. дис. канд. екон. наук. – К.: Національний аграрний університет Кабінету міністрів України, 2006. – 16 с.
5. Денисюк О. Г. Майновий потенціал підприємства: сутність, відтворення, управління : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.04 / О. Г. Денисюк ; Укр. н.-д. ін-т продуктивності АПК. – К., 2010. – 21 с.
6. Добикіна О. К. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навчальний посібник / О. К. Добикіна, В. С. Рижиков, С. В. Касьянюк, М. Є. Кокотько, Т. Д. Костенко, А. А. Герасимов. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 208 с.
7. Кизим М.О. Великомасштабні економіко-виробничі системи: організація і господарювання. – Х .: Бізнес Інформ, 2008. – 228 с.
8. Мочерний С. В. Основи підприємницької діяльності : [навчальний посібник] / С. В. Мочерний, О. А. Устенко, С. І. Чеботар. – К. : Видавничий центр «Академія», 2005. – 280 с.
9. Справочник бухгалтера и аудитора / Под. ред. д-ра екон. наук, проф. Е. А. Мизиковского, канд.экон.наук, доц. Л. Г. Макаровой. – М. : Юристь, 2001. – 992 с.

10. Тарасюк Г. М. Планова діяльність як системний процес управління підприємством: монографія / Г. М. Тарасюк. – Житомир: Житомирський державний технологічний університет, 2006. – 469 с.

Відомості про авторів

П.І.П. Закревська Людмила Миколаївна.

Дата народження: 18.04.1978 року.

Кандидат економічних наук Національного університету харчових технологій, кафедра економіки і права. Доцент цієї кафедри. Місце розташування: вул. Володимирська, 68, корпус В, кім. 509. **Місце проживання:** Київська обл., м. Буча, вул. Нове шосе, б. 11-а, кв. 17. **Контактний телефон:** (097) 916-72-55.

П.І.П. Дячук Катерина Василівна.

Дата народження: 10.07.1995 року.

Магістрант Національного університету харчових технологій, кафедра економіки і права. **Місце проживання:** м. Київ, вул. Анатолия Петрицького, б. 12, кв. 410. **Контактний телефон:** (093) 135-11-41.